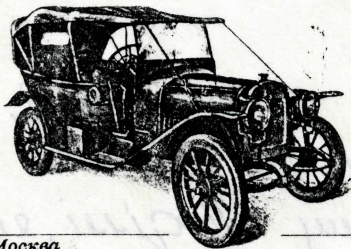

Автомобиль „Руссо-Балт“. 1911 г.

Москва

Київ-47,
проспект Перемоги, 50,
редакція газети
„Сільські вісті“,
редактору

Індекс підприємств зв'язи

280016

адрес отримувача

я. Хмелівницький,
вул. Владогіжська, 17/2, кв. 39,
Бригідний Д. 1.

252047

Пишите индекс предприятия связи места назначения

Нехай дід не повториться ніколи.

Для мене і для сотень і тисяч таких, як я, 1933 рік був і залишиться назавжди страшним чорним роком. Щоді на нашому Поділлі, як по всій Україні, шалів голод. Смерть голодом косила людей, як коса траву, як вогонь вогнищу.

У нашому селі Сирватинцях, що на Хмельниччині, було тоді понад 300 дворів. А сім'ї на тій гас були великі, мешканців багато.

Закінчувалася зима. Зернові запаси в людей вичерпалися, бо представники влади зобрали до останньої зернини. Штучно отворювався голод. Коли наспала весна, селяни вже не мали нічого. Хати, комори, сподоби стояли порожніми. Садити, сіяти не було чим. Люди, рятуючись від смерті, кидалися на все: їли лободу, кропиву, листя і кору дерев. Я ходив по полю і випарчував руками торішню зогнуту картоплю, приносив додому, і з неї бадусь і сестра пекли білих. Колирали кагачували торку землю, але зривалися селянщини. Днів голод.

У селі тварин познищували. Залишені були лише корови, бо їх малою не якого спасало від неминулої смерті.

Страшнішого від голоду немає. У селі рознеслася страшна звістка, що тітка Явдоха заручбала свого півторарічного хлопчика, зварила і з'їла. Мешканці були коєтільки знешечені, що на

звістку навіть не реагували, бо їм цього не знали, що їх чекає через день - друшні.

Все складалося з одних скелетів. Статні чоловіки, жінки, дітей пухли з голоду, не могли рухатися, лежали або сиділи на кризбах своїх хат і чекали смерті. Надії на порятунк не було. Хто допоспівав, коли ні в кого нічого не було.

Те, що діялося тоді, не задумується. Наша сусідка мала дорослих дочку і сина. Статні, здорові, веселі. Але і їх голод зламав. Дочка, спасаючись, залишила село, кудись поділася. Про її долю ніхто нічого не знав і до сьогодні. Син Микола боролася з голодом, як тіволі, сів, боролася за життя ще й матері Не вистав. Спухли руки і ноги, обличчя. Не сів ходити. На тілі появились рани, з них тік гній, капала кров. Лежав біля хати, перестав рухатися. Зойчала мучи, а обізнатися не мав сими, рук не ~~мог~~ сів підняти. Так і помер. Днів три мертво тіло пролежало, але поки односельці не похоронили. Перед цим померла і мати. Родини, сім'ї не стало. Двір залишився пусткою.

Не уник діти їд. Їсти не було що. У дворі кропиви не знайшли. Що в ноги виростало, то вранці виривалося. Ноги і руки стали, як колодки. Коли перед голодом до школи йшов деськи хвіст, то, спухши, не сів доходити за дві-три години. Добре, що діти були друзі, помагали їти, трималися на ногах.

Один із епізодів закардувався каліки. Якось

на одному з уроків мені сталося, що хтось
начебто спат за шпани. Оглянувся - нігтів
рук нема. Зрозумівся: ноги ще більше розпу-
хались. Я тоді подумав: скоро смерть.
Поромунку не чекати.

Згодом добиралося кілька годин. Відпочивав
стоя, бо сидіти і не міг і бавився. Коли
появився на подвір'ї, втаремих бабуса
(материка мати, ~~хт~~ в котрої, ставши
взрости сиротами, жив з сестрою)
ледве виловила: "Ми, дитинко, врежовані:
корова вродила телятко. Молоко спав нає!"

Зв'язка крики, але на неї реагувати я не міг.
Побачив кілька кушків молоденької кропиви, сів
біля них і погав скубти. Навколо себе ще нарвав
трави, віддав все це сестрі, вона з карванто
приготувала стю, кип'ят її на вогні, зварива,
залила молоком, і ми пообідали. Після
такої смачної страви появилася думка: "А, може,
випити? Може, не помру?"

Описав так, як гадалося. Щодня із дур'янів
варили овсрідну кашу, заливали її медом
і їли, влизуючи мшечки. Згодом руки і ноги
погали стухати. Я продував ходити, рухатися.
Політав, як захищають рани. Дуже хотів жити.
Дійшло до того, що яковсь где навіть
помив руки і обмив.

Такою є правда. Я розповідаю про голод
не тому, щоб викликати жалі, а щоб
вказати, до чого довела карод ті, хто
згоджав подішкі правителів.

Творили про голод на Україні, часто
 згадують Сталіна, Молотова, Кагановича та інші.
 Я не скажу так: названі керівники не ходили
 по хатах, не вишуквали останніх зернин,
 але вони знали, не могли не знати, яке лихо
 дієлося. За їх вказівками місцеві люди,
 штурмом створивши голод, відкрадали на
 той світ сотні тисяч людей. Оні те,
 винуватцями комер один треба вважати
 тих, хто тоді правив країною, створював
 голод. Кажуть, що Каганович ще живе
 (а тоді він правив Україною). Якщо так,
 то нехай читає спогади очевидців, нехай
 ще і ще раз відчувє стогін вмираючих людей
 у 1933 році, нехай дізнається про варварські
 наслідки свого керівництва.

Боротися проти Сталіна немоє потреби. Цього нема.
 Якщо дехто із тих, через кого мерли тисячі
 і мільйони, ще і живуть, то проти них боротися
 вже пізно. А ось проти сталінізму боротися
 треба, бо його залишки відсутні і в нашій дні.
 Цього, скажімо, стоять залякати окремих
 керівників, коли трудівник, шукаючи правди,
 допомоги, порятунку, змушений звертатися
 до редакції газет, радіо: "Пиши хого в
 Москві, в ООН, нікого тоді не допоможе".

Це не просто собі заява. Це опрашений
 головне бюрократа, випещеного коштом
 народу. Це головне сталінізму. Таким
 головним треба давати очінок.

Інколи дивуються, чому люди мого віку, старші
так боліли переживали, коли багаті, як на
сметках, тротуарах валилися шматки
хліба, цілі буханки, пріники. Ми інакше не
можемо. Ми керетили голод, холод. Ми
знаємо ціну кожній зернині. Шматочок хліба,
жирне зерно спасали людей від смерті.

Сукаєна молодість цього не знає, бо живе в
досататку. Хліба не шанує. Діти не вижива-
ють в дуєї глибокої пошани до ~~хліба~~
хліба. Вони не уєвдєвлюють, що хліб — це
наші радість, достаток, саме життя.

Без хліба — ні до порога. А є хліб у морі,
то сидиш і на горбі.

Д. Брелінський, ветеран війни і козак,
м. Хмельницький.

280016, м. Хмельницький, вул. Молодіжна, 17/2, кв. 39,
Брелінський Дмитро Іванович.

13. II. 1989 р.